

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ที่รู้จักสร้างสรรค์ตนเองและสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมมาใหดีขึ้นได้โดยอาศัยผลผลิตทางด้านความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากแรงบันดาลใจเกิดจากการแก้ปัญหาและเกิดจากความตั้งใจที่จะปรับปรุงชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ผลผลิตทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก็ต้องอาศัยทั้งการฝึกฝนความคิด จินตนาการ ประกอบด้วยความอดสาหะ พากเพียร มุมานะ ไม่ยอมเลิกล้มความคิดง่าย ๆ จนสามารถคิดได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นทักษะทางสติปัญญาที่สำคัญของสมาชิกในสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้เพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากร (กรมวิชาการ, 2534) โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนมีลักษณะทางความคิดสร้างสรรค์ที่มีแบบแผนแตกต่างกันไปจากพัฒนาการด้านอื่น ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาได้มากกว่าวัยผู้ใหญ่ และจากแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้พัฒนาได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะหากิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ (อารีรังสินนท์, 2526)

ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทั้งหลักสูตรระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาได้เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการฝึกทักษะการปฏิบัติ กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม (กรมวิชาการ, 2534)

การจัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถจัดได้ในทุกวิชาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้โดยแบ่งเป็นกิจกรรมทางภาษา กิจกรรมทางศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์และกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ (อารี รังสินันท์, 2526)

โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาด้านภาษาไทยมากมาย เช่น ปัญหาด้านการฟัง ปัญหาด้านการพูด ปัญหาด้านการเขียนและปัญหาด้านการคิด จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะเห็นว่าสาเหตุมาจากการขาดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ดังนั้นจึงควรมีการจัดกิจกรรมฝึกทักษะทางภาษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยเน้นการจัดกิจกรรมการฝึกที่มีสิ่งเร้าด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดหลากหลายทิศทางเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (กาญจนา พลายอยู่วงศ์, 2535) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ Guilford (Guilford, อ้างถึงในฉวีวรรณ, 2528) ที่อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้หลากหลายทิศทางหรือที่เรียกว่า ความคิดออกแนก (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบไปด้วย

1. มีความคล่องตัวในการคิด (Fluency) คือความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว
2. มีความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) คือความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทหรือหลาย ๆ ทิศทาง
3. มีความคิดริเริ่ม (Originality) คือความสามารถในการคิดหาคำตอบที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับคำตอบของผู้อื่น

ลักษณะความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมี 4 ลักษณะดังนี้

1. รูปร่าง (Figural) ได้แก่ ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมสามารถที่จะรับรู้ได้ เช่น ภาษาต่าง ๆ เสียงร้อง เสียงพูด
2. สัญลักษณ์ (Symbolic) ได้แก่ ข้อมูลที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร สัญลักษณ์ไฟ เป็นต้น
3. ภาษา (Semantic) ได้แก่ ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมาย อาจจะ

เป็นถ้อยคำ หรือภาษาใบ้ก็ได้

4. พฤติกรรม (Behavioral) ได้แก่ข้อมูลที่อยู่ในรูปกิริยาอาการของมนุษย์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาเป็นสื่อทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือความคิด
อเนกนัยทางภาษา เพื่อหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาใน
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาที่มีต่อความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

หลังการทดลองสอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการทำแบบฝึกทักษะ
ทางภาษา จะมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลัง
เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของกลุ่มโรงเรียนคุรุมิตร อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 12 ห้องเรียน นักเรียน 212 คน

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2537 โรงเรียนบ้านแดงสว่าง กลุ่มโรงเรียนคุรุมิตร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน
1 ห้องเรียน นักเรียน 25 คน

1.4.3 การวิจัยผลการสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาในครั้งนี้จะเน้นส่งเสริม
ทางด้านภาษาไทยเท่านั้น และจะวัดความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว
ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดริเริ่ม

1.4.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ แผนการสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษา
ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

1.4.5 ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โดยใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

1.4.6 เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรวิชาภาษาไทยที่เกี่ยวกับการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 แบบฝึกทักษะทางภาษา หมายถึง แบบฝึกการเขียนในวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของฉวีวรรณจินดาพล (2528) อารี รังสินนท์ (2528) อัจฉรา ชีวพันธ์ (2535) และกรรณิการ์ พวงเกษม (2535) ประกอบด้วยกิจกรรมการฝึกทักษะในการเขียนดังนี้

- 1.5.1.1 แบบฝึกทักษะทางภาษาเกี่ยวกับการเขียนคำ
- 1.5.1.2 แบบฝึกทักษะทางภาษาเกี่ยวกับการเขียนวลีและประโยค
- 1.5.1.3 แบบฝึกทักษะทางภาษาเกี่ยวกับการเขียนข้อความ
- 1.5.1.4 แบบฝึกทักษะทางภาษาเกี่ยวกับการเขียนเรื่องราวต่าง ๆ

1.5.2 แผนการสอนแผนการสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษา หมายถึง แผนการสอนภาษาไทยตามแผนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนฟัง พูด อ่าน จากนั้นให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะการเขียนในขั้นกิจกรรมการเรียนการสอนมีส่วนประกอบดังนี้

- 1.5.2.1 สาระสำคัญ
- 1.5.2.2 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 1.5.2.3 เนื้อหา
- 1.5.2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.5.2.5 สื่อการเรียนการสอน

1.5.2.6 การวัดผลและประเมินผล

1.5.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวของอารี รังสินธุ์ (2528) กรมวิชาการ (2535) และ กาญจนา ปลายอยู่วงศ์ (2535) เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 6 ฉบับ คือ

1.5.3.1 ฉบับที่ 1 แบบคล่องแคล่วในการสร้างคำ

1.5.3.2 ฉบับที่ 2 แบบประโยชน์ของสิ่งของ

1.5.3.3 ฉบับที่ 3 แบบการสร้างคำจากอักษรในคำที่กำหนดให้

1.5.3.4 ฉบับที่ 4 แบบการหาคำตอบที่มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน หรือมีความหมายไปในแนวเดียวกัน

1.5.3.5 ฉบับที่ 5 แบบผลที่จะเกิดตามมา

1.5.3.6 ฉบับที่ 6 แบบความหมายของภาพ

1.5.4 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย คะแนนความคิดคล่องแคล่ว คะแนนความคิดยืดหยุ่น คะแนนความคิดริเริ่ม และคะแนนรวมทั้งสามด้าน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ได้แผนการสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาและแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

1.6.2 เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกทักษะหรือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านศิลปะ ด้านสังคม ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านคณิตศาสตร์